

2025-2026 METŲ XXXV LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS PROGRAMA

Vytauto Didžiojo asmenybė Lietuvos istorijoje (apie 1350–1430)

Vytautas Didysis ir jo veikla iki 1392 m.

Vytauto šeima. Vytauto kova su Jogaila dėl valdžios (1381–1384). Įkalinimas Krėvos pilyje. Pirmasis pabėgimas pas kryžiuočius. Vytauto krikštas. 1384 m. sutartis su Vokiečių Ordinui. Trakų ir Vilniaus apgultis. Santykiai su Jogaila 1384–1389 m. Krėvos sutartis. Antrasis Vytauto krikštas. Vytauto derybos su Maskva. Antras pabėgimas pas kryžiuočius (1389–1392). Dukters Sofijos vedybos su Maskvos didžiuoju kunigaikščiu. 1390 m. sutartis su Vokiečių ordinu ir 1391 m. žygiai į Lietuvą. Derybos su Jogaila ir sąjungos su Vokiečių Ordinui pabaiga. 1392 m. Astravos sutartis.

Vytauto Didžiojo užsienio politika.

Vytauto santykiai su Vokiečių Ordinui 1392–1398 m. Ordino pastangos užvaldyti Žemaitiją. 1398 m. Salyno sutartis. 1399 m. Vorsklos mūšis. 1404 m. Racionžo taika. Vytauto santykiai su Lenkija. 1401 m. Vilniaus-Radomo unija ir jos pasekmės. 1410 m. Žalgirio mūšis. 1411 m. Torunės taika. 1413 m. Horodlės unija ir LDK suvereniteto klausimas. 1422 m. Melno sutartis. LDK geopolitinė padėtis XV a. pradžioje. Santykiai su šv. Romos imperija, Bohemija (Čekija), Maskva, Aukso orda, Krymo chanatu. Kijevo metropolijos įkūrimas ir bažnytinės unijos idėja. 1429 m. Lucko suvažiavimas ir Vytauto karūnacijos klausimas.

Vytauto Didžiojo vidaus politika.

Valstybės valdymo centralizacija. Vaivadijų sistemos sudarymas. Ponų tarybos atsiradimas. Bajorų heraldikos pradžia. Socialinė-ekonominė politika. Didžiojo kunigaikščio žemės ir dvarai. Trakų rezidencija. Dvarų administracija. Žemių dalinimas bajorijai. Žydų, karaimų ir totorių apgyvendinimas Lietuvoje. Krašto modernizacija. Tarptautinės prekybos vystymas ir miestų plėtra. Mūrinių pilių statyba. Pinigų sistemos įvedimas. Kultūros politika. Žemaitijos krikštas. Visuomenės christianizacija. Bažnyčių ir vienuolynų fundacijos. LDK raštinės susiformavimas. Vytauto laišakai.

Vytautas Didysis Lietuvos atminties kultūroje.

Vytauto vertinimas istoriografijoje. Vytauto įvaizdis Renesanso ir Baroko literatūroje. Vytautas grožinėje literatūroje, dramoje, dailėje ir skulptūroje. Vytauto kultas tarpukario Lietuvoje. Atminimo įamžinimas Lietuvoje ir užsienyje (žodinėje tradicijoje, ikonografijoje, numizmatikoje, institucijų pavadinimuose ir kt.).

Šaltiniai ir literatūra:

Šaltiniai:

1. *1413 m. Horodlės aktai (dokumentai ir tyrinėjimai)*, sud. J. Kiaupienė, L. Korczak, LII leidykla, Vilnius/Krakow, 2013.
2. *Bychovco kronika*. p. 72–185. Prieiga per internetą: https://archive.org/stream/lietuvos-metrastis-1971/Lietuvos%20metra%C5%A1tis%201971_djvu.txt
3. *Lietuvos istorijos skaitiniai. Nuo seniausiųjų laikų iki 1918 metų*, Kaunas, 1992, p. 61–75.
4. *Lietuvos TSR istorijos chrestomatija*, Kaunas, 1972, p. 25–34.
5. *Metraščiai ir kunigaikščių laišakai. Senoji Lietuvos literatūra*, 1996, t. 4, p. 47–95. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistika.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~1996~1720719530898/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
6. *Vilniaus miesto istorijos dokumentai. Vilniaus miesto istorijos skaitinių chrestomatija*. Mokymo priemonė. Sud. E. Manelis, R. Samavičius. Vilniaus knyga, 2003, p. 38–47; 61; 87; 123–124.
7. *Vytauto laišakai*. Prieiga per internetą: https://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LC00/Vytauto_lai%C5%A1kai.LC2100.pdf

Pagrindinė literatūra:

1. Gudavičius E., *Lietuvos istorija nuo seniausių laikų iki 1569 metų*, Vilnius, 1999.

2. Ivinskis Z. *Lietuvos istorija iki Vytauto Didžiojo mirties*, Vilnius, 1991, p. 301–381. Prieiga per internetą: <https://www.prodeotpatria.lt/files/pdf/IVINSKIS-Lietuvos-istorija-iki-Vytauto-mirties.pdf>
3. Jonynas, I. Vytauto šeimyna. Iš: *Istorijos baruose*. Vilnius, 1984, p. 33–99. Prieiga per internetą: <https://archive.org/details/jonynas-istorijos-baruose-1984/page/32/mode/2up>
4. Jučas M. *Vytautas Didysis*. Antra pataisyta laida. Vilnius, 2013. Serijos „Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų studijos“ 18 t.
5. Jučas M., *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Istorijos bruožai*, Vilnius, 2016.
6. Jučas, M. *Žalgirio mūšis*, Vilnius, 1999.
7. Kiaupa Z. *Lietuvos valstybės istorija*, Vilnius, 2004.
8. Kiaupienė J., Petrauskas R., *Lietuvos istorija. IV tomas: Nauji horizontai: Dinastija, visuomenė, valstybė. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1386–1529*, Vilnius, 2009.
9. *Lietuvos istorija*. Red. A. Šapoka. Fotogr. leid. 1989, p. 95–150. Prieiga per internetą: <https://www.partizanai.org/failai/pdf/sapokos-istorija.pdf>
10. Mickūnaitė G., *Vytautas Didysis. Valdovo įvaizdis*, Vilnius, 2008.
11. Petrauskas R., *Lietuvos diduomenė XIV a. pabaigoje – XV a.: sudėtis – struktūra – valdžia*, Vilnius, 2003.
12. Venclova T., *Lietuvos istorija visiems*, t. 1, Vilnius, 2019.
13. *Vytautas Didysis*, red. P. Šležas, Vilnius, 1988. Prieiga per internetą: <https://www.prodeotpatria.lt/files/pdf/Vytautas-Didysis.pdf>

Papildoma literatūra (3-iam etapui):

1. Bumblauskas A., *Senosios Lietuvos istorija*, Vilnius, 2005.
2. Dundulis B., *Lietuvos kova dėl valstybinio savarankiškumo XV amž.*, Vilnius, 1968. Prieiga per internetą: https://archive.org/stream/dundulis-lietuvos-kova-del-valstybinio-savarankiskumo-xv-a-1993/Dundulis%2C%20Lietuvos%20kova%20d%C4%97%20valstybinio%20savaranki%C5%A1kumo%20XV%20a.%2C%201993_djvu.txt
3. Ekdahl S., *Ieškant 1410 m. Žalgirio mūšio lauko: nauji 2014–2019 m. tyrimai su metalo iešikliais*, Vilnius, 2019.
4. Ekdahl S., *Jono Dluogošo „Prūsų vėliavos“ – Žalgirio mūšio šaltinis*, Vilnius, 1992.
5. Ekdahl S., *Žalgiris. Šiandienos žvilgsnis*, Vilnius, 2001.
6. Gudavičius E., *Lietuvos europėjimo kelias. Istorinės studijos*, Vilnius, 2002, p. 258–269, 355–365.
7. *Jogaila*, red. A. Šapoka, Kaunas, 1935 [fotografuotas leidimas 1991]. Prieiga per internetą: <https://archive.org/details/jogaila-1935>
8. Jonynas I. *Vytauto šeimyna*, Vilnius, 1991.
9. Kraševskis J. I. *Vytauto Lietuva*, Vilnius, 2012.
10. Mačiulis D., Staliūnas D., Petrauskas R., *Kas laimėjo Žalgirio mūšį? Istorinio paveldo dalybos Vidurio ir Rytų Europoje*, Vilnius, 2012.
11. Nikžentaitis A., *Vytauto ir Jogailos įvaizdis Lietuvos ir Lenkijos visuomenėse*, Vilnius, 2002.
12. Petrauskas R., *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: Politika ir visuomenė vėlyvaisiais Viduramžiais*, Vilnius, 2017.
13. Pfcneris J., *Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas kaip politikas*, Vilnius, 1989.
14. Urban W., *Žalgiris ir kas po jo. Lietuva, Lenkija ir Vokiečių ordinas - nemirtingumo beieškant*, Vilnius, 2004.
15. Vijūkas-Kojelavičius A. *Lietuvos istorija*, Vilnius, 1988. Prieiga per internetą: <https://archive.org/details/vijukas-kojelavicius-lietuvos-istorija-1989>
16. *Vytautas Didysis ir jo epocha*, Trakai, 2010.

Į šaltinių ir literatūros sąrašus dėl objektyvių priežasčių neįtrauktos pozicijos, kurias savarankiškai gali pasitelkti kiekvienas olimpiados dalyvis: mokykliniai istorijos vadovėliai, kiti moksliniai veikalai, interneto resursai, enciklopediniai leidiniai.

PROGRAMĄ PARENGĖ:

1. Vyriausioji istorikė dr. **Sandra Grigaravičiūtė** (LGGRTC Okupacinių režimų veiklos tyrimų ir viešinimo skyrius).
2. Istorijos mokytojas ekspertas **Saulius Jurkevičius** (Vilniaus licėjus).
3. Istorijos mokytojas ekspertas, dr. **Deimantas Karvelis** (Vilniaus Simono Daukanto gimnazija; Vilniaus Saulės privati gimnazija; LIMA narys).
4. Istorijos mokytojas metodininkas **Robertas Ramanauskas** (Vilniaus Užupio gimnazija; LIMA narys).
5. Istorijos mokytoja ekspertė **Žaneta Vaškevičienė** (Vilniaus Fabijoniškių gimnazija, LIMA narys).